

О ВЕНЦУ

Жарко Буrowић

ОДСЈАЈИ ПОЕТСКИХ ДУБИНА

Кад је творио књигу поезије “Венац Творцу” пјесник Обрен Ристић држао се једне Паскалове мисли која *види* у свијету природе рефлекс своје природе. Да није тако, сам живот не би садржавао нужност егзистентног одржања. Измјенљивост га чини смисленим и трајним. Поета је ту моћ *подарио* Творцу, исплевши вијенац о њему.

Мисао и *постоји* да би се надовезала на нову идеју и сазнање. Сазнањем се стичу и временске основе, па оно што се некад *одиграло* добија нову кошуљицу манифестовања. Нови значењски дискурс. Као у примјеру ове сјајне Ристићеве збирке пјесама.

У њему су уткана осјећања која су се унутрашњим сензором домогла сновне визиуре и ту, уз Творчеву помоћ, лирски нивелирала нека поетичка начела о свијету и бићу. Она се дубље осјећају него неки други предзнак.

Спознавање тајни суштинско је, и оно, захваљујући субјекту, трага за висном тачком. Њу је поета смјело секвенционирао: *Страшан је напор да речи не изгубе у гласју.*

Акцентат је с разлогом стављен на ријечи. Оне се селе и разлажу у многе идиоме егзистентног склопа, не испуштајући из вида снагу визије. Визија просто лебди небом Ристићевих сонета. Не да потре животне недоумице, јер су оне брусилце искуства, него да путем њих васпоставе немирење као постулацију постојања. Дакако, кроз стих опомињујућег садржаја: *Како Песми прићи / Тој невести разузданој - Данајевој кћери / Отворило се море на четири стране...*

Могу ли се те стране међусобно помирити кад су по склопу противурјечне и огрнуте маглином сумњи: *Овек су нас такле године мркине / После многих зала дани недовољства.*

За творење идеје важан је трен. Храни је визијском моћи, дајући јој дубински сјај. Манифестује се и као *жеља*, јер идеја без жеље није замислива и сазнатљива. Мора да буде у функцији умножења. Зато поета каже, *за лет један или покрет у чесници / Мајстора недохватног суштинe и лепоте.*

Кад се удруже ова два фиксирана феномена, *суштина* и *љепота*, не раздвајају се. Све док траје њихова рефлексивна пуноћа. Ристић као пјесник проосјећане имагинације, гдје нијанса игра важну улогу, држи их у еквивалетном односу. Нарочито у оној сфери која се тиче *пролазности*. Она има свој ритам и коначно свој крај.

У збирци “Венац творцу” апострофирани су њене *свијетле* и *тамне* тачке, са призивом Творчевог јава. Не у облику физичке слике, него у фреквенцији духа његовог. Тај дух нас упућује на сраслост са природом, јер је она кућиште осјећања и сазнања. Без њега нема запута у смислености свијета.

Привика на живот је уједно и привика на смрт. Произашле су из исте ларве. Поета не заобилази ни чин побуњења, свјестан да Творчев дух, дозира човјекову мисао о томе: *У борби против нужде ни реч није довољна!*

По Његошу је нужда врховни поглавар бивства. Та мисао је препознатљива и код овог аутора. Варира је из сонета у сонет. Са префињеним лирским спектром. Није у питању етимолошко колико спознајно предочење тога фактора. Оно је уједно и двојствено и дејствено, што се може сматрати важном креативном одликом.

У збирци је све у преплету. Прошлост са овдашњошћу, биће са свијетом. Па ипак, главно тежиште пјесник је окренуо потреби да се људско уздиже до скале Творчеве врлине, која је у стању да помири супротности и трвења: *Своју божанску моћ да искром проговоре / Некој вишој форми зрачне дариваће речи.*

Откуда пјесникова страст са жељом? Само човјеково биће осјећа своју недовољност и зависност са много чиме. Помоћу жеље недовољност се, уз садејство духа, надвисује буђењем нових унутрашњих потенција. Далеко је угодније бити у стању у коме *нијесмо* него у овоме што *јесмо*. Ово друго је сачињено од недоумица и страха.

Горчине живота учиниле су га таквим. Жељом се премошћује тај зјап реалности и стиче њена преображавајућа улога, за коју ћемо рећи да води смирењу. Будући да је наша судбина прожета неизвјесношћу, Ристићев Творац открива просторе наде. Она облаготворава тајне свечудесне: *Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице / И све што летело није полетеће...*

Све што се одиграва пред нама и у нама одиграва се са циљем да се *ухвати* биће. Његова унутрашња атласика. А ми знамо да се ништа не *обнавља* као чежња. Зашто? Зато што појачава снагу субјекта. Парадоксално је али тачно да се то чини да би се *побјегло од себе*. Ту заправо лежи загонетка човјекова туха. У њу Творац уноси своје милосрђе. Рекао бих као неку врсту имунизације од животних озледа.

Ристић у сонетима прати *кретања* Творчевих милости, држећи се гледишта да их треба тражити свуда: “У хладу храста завичај мој сни” или у цвијету, лептиру, “У пепелу што се буни против смрти”, ријекама, љубави, пјесми...

Како је сонет веома захтјеван у смислу форме и унутрашњих пулсација, водило се рачуна о дискретној пенетрацији чаролије у стихове. Они се не ломе тамо гдје се завршава мисао. У знаку су продуженог матрицирања. Притом се не ремети њихова ритмичка складност. Слична особина уочљива је у Ракитићевој збирци сонета “Душа и спруд”.

У Ристићевим стиховима не осјећамо хуку ријечи, што не значи да немају јаке унутрашње замајце. Они су у *тихованом говорењу*. Са обиљем мајсторског брушења, условљеног спонтано изреченом мишљу и музичким пропорцијама. Једино стих оплођен дубоким доживљајем може да омогући тако срећне учинке.

Уобразиљом се реконструише свијет збиље. Оне која је минула и ове у којој тражимо компас пута. Минуло је богато догађајним значењем. Зато њему поета хрли као пресудној ходочасној тачки. То чини помоћу слика са асоцијативном лепезом и благим метафоричким одсјајем. Овдје презентованим у модерном монолошком кључу.

Успјех је остварен ако је постигнута синхроност између онога што јесте и онога што се замишља. Ристић је на томе плану постигао жељену сливеност творења пјесме. Без обзира да ли се ради о личној или извањској тематици. Прва се каденцира са пригушеном сјетом: *Са првим сунчевим зраком у прах да се / Можда претворим*, а друга са “арбитрањем” саме природе: *Трептаји ватре и воде тајновити су разговори!*

Улога пјесника у збирци није *посматрачка*, него визијска и ослушкивачка. Визија се трансферише у стих путем чисте субјективности. Са трагачком импулсом за минулим временом и његовим инкорпорирањем у овдашњи временски круг.

Ристићева збирка поезије “Венац творцу”, вокацијски је изворна и маштено богата. Без двоумјења ћу рећи да спада у највећи врх српског пјесништва.

СТАРИ ВРЧ И НОВО ВИНО

Књига Обрена Ристића *Венац Творцу* појавила се (2009) као осамнаеста у библиотеци *Крајински књижевни круг*. Ова библиотека, изум Томислава Мијовића из времена његовог уредниковања у зајечарском часопису *Развитак*, том *завичајном ковчежићу* и *енциклопедији* источне Србије ствараној у наставцима, могла би да понесе помодни епитет *култна*. Она, међутим, то није поп тиражима или медијској извиканости, већ по репрезентативности. Књиге које је чине појављивале су се шкрто, у неправилним размацима, више у дисконтинуитету него у континуитету. Довијања свих врста подразумева се да су пратила њихову појаву. Протоком времена библиотека се свеједно богатила постајући чињеница чији је значај највероватније тек накнадно, кад мине неко време, како код нас обично бива, моћи да буде сагледан.

Постала је репрезентативна пре свега по скупу имена која је обухватила. Међу свим тим именима посебну пажњу заслужују аутори, махом песници, стасали и опстали, или пореклом, рођењем везани за крајински завичај.

Осамнаеста принова библиотеке, *Венац Творцу* Обрена Ристића, заиста је раскошна књига чију садржину представља сонетни венац зделан мајсторски, по свим класичним правилима песничког умећа. У књизи, преплетени и здружени са Ристићевим стиховима, готово равноправну улогу имају колористички цртежи Драгослава Живковића. Стишани и деликатни, изаткани мрежастим и копљастим потезима, игром шрафура и засенчених, тамних поља, ови цртежи делују као наговештај неке успорене, будуће светлости, светла што се споро, у власти неког вишег поступка и процеса, најављује и потом рађа. Фантазмагорија и ониризам обрубљују плодове Живковићеве имагинације – доминантне женске ликове повремено пропраћене појавом карактеристичног мушког лика.

Овим описом, у ствари, желим да нагласим чињеницу да су се песников и сликарев наум заиста *сусретно* изнашли у простору књиге. Живковићеве цртежи нису пука илустрација, али тешко да се могао наћи други и другачији а комплементаран ликовни *прилог* Ристићевим сонетима.

Ристићева прва *тема* у сонетном низу је песма сама, и то песма као апсолут; настала, наговестила се, „тек изустила“ по цену многих „жизни“. Она исходи из множине, из времена и трајања, из дана и ноћи, из магле и тмуше. Управо таква је истинита и часна, поврх свега и обухватна. Породио ју је „читав век: дани ноћи предугих лектира“.

Појам „лектире“ ту, наравно, не обухвата само књиге. Он их подразумева. Из читавог контекста, међутим, произилази да није реч (само) о књигама, него и о *читању* универзалне Књиге живота. Такве да су њу укључени и достојни и недостојни а поготову „савест историје“.

У наредном сонету лирска *експликација* се разбоковава. „Књига“ постаје посланица хитнута у време, „прича“ којој песник дописује страницу свестан нераскидиве везе предака и потомака. Без обзира на крхкост људског оличену у „два цвета лептира“ (што је изузетна, елиптична слика), представа завичаја је оно што траје, и што ће трајати („у хладу храста“, с једнаком постојаношћу), час проистекла из јаве, час саткана од сна.

Дела творца-мајстора сједињују се у трећем сонету с делима Господњим. Чесница и погача, синоними живота колико и уздарја Господу (велико „у делима“, свеprisутног у дару живота), напореда с појмљивим и непојмљивим суштинама и лепотама омеђују обзорје. Сакралним елементима придружују се заветне књиге за које је „премало мастила“ будући да су превасходно духом па тек онда и мастилом, евентуално, исписане...

У четвртном сонету заветне књиге се конкретизују као „житија“, кодекси вазда отворени. Читање и листање, а поготову склапање корица метафорички ће се потом повезати с дувањем мехова. Али ти мехови су неког вишег реда: њихов „дах“ из пепела „што буну се против смрти“ изнедрује искре.

У петом сонету наставља се небеско и космичко суочавање певача, „страсног поете“, с врхунским појавама и силама. Још једном се отвара „древна Књига“ да би из ње нахрупили симболи Балкана – стреле, мајстори и ливци, немари звона. На том месту Обрен Ристић, као мали *омаж* трагичном претходнику Радету Томићу, ускрсава Томићево „ливење звука“, синоним чина настанка песме. Баш као и Томић, Обрен Ристић умеће ливења песме сматра ретким, драгоценим даром додељеним једино одабранима. А правих уметника је мало, баш као и истинских праведника, поручује нам поета. Ретки су као пробрана посвећена *боја* „за тајни знамен пресветлога лика“.

Кључни искази у шестом сонету збрајају симболе попут пергаментa, капи мастила и покрета длета како би се утро пут тврдњи да је над свима њима надмоћан „глас клепаала“. Са првим зраком сунца тај зрак обзнањује свеприсутност Творца, дародавца *светлијег* чак и од сопствених дарова.

Старопланински предели израћају у седмом сонету из балканског окружја. Нижу се помени градова, друмова и река. Чак се и море, у визији протобалканског певача (којем наш аутор *позајмљује* глас), отвара „на четири стране“. Потрага за Песмом се наставља унеколико почињући да нас подсећа на трагање за Златним руном.

Савршеном уметнику - обзнањује осми сонет – недостаје *модел* који би га био достојан. Савршени уметник није раван врхунском Творцу али би му се могао приближити (и „спасти“ је од сваког греха) изналазећи праве речи за беседу-молитву.

У последњим стиховима последње терцине следи драматично, многозначно упозорење:

*Ал творачку моћ и памћење народно
Страшан је напор да речи не изгубе у гласју*

Макар порука садржана у наведеним стиховима и не била апсолутно нова, у њој је исказан део Ристићевог *вјерују*. У исти мах је она и својеврсни *мemento*.

Први катрен деветог сонета дограђује и читавим преплетом разнородних симбола заокружује претходну поруку:

*Страшан је напор да речи не изгубе у гласју
Апостолски завет да опевају суштину смелу
Звук на почетку и на крају Знак Слово у пепелу
Згасло и Само радосну химну жита у класју*

Појмови-симболи што се у Ристићевом певању сустичу постојано обнављају и варирају, како „техника“ сонета и поготову сонетног венца налаже, читав скуп већ активираних мотива. Појединачне песме (сонети) уланчавају се у низ а њихова лирска семантика опонаша вртложно кретање. То постигнуће потпомогнуто је делимичним изостављањем интерпункције, тако да значењске и реторске акценте превасходно сигнализују велика слова (укључујући и неминовне предахе, подразумеване паузе).

Успење у више сфере наставља се исказима десетог сонета. Складну противтежу сфери апстрактног у овом сонету, опет, оличавају „фреске грачаничке“, идентификација с Одисејевом судбином и готово црњанковски, *стражиловски* стих:

Ту на стопалима врелим још завичај кријем

Једанаести сонет наликује на апотеозу: песник тка слике властитог вечног трајања у недогледу природе, у сталном понављању истог. Те слике су заиста мајсторски зделане, динамизоване и надасве виталистичке.

На самом крају песме, сада као *омаж* Бранку миљковићу, одзвони реторичко-мелодијски препознатљиво стилизовани стих:

Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице

Још миљковићевски карактеристичних стиховних подсећања доиста има у свеколиком Ристићевом певању. И та *места* су особени сигнали, назнаке за зачети преплет овоземног-овостраног и сакралног.

Ваља нагласити најважније: у композицији Ристићевих сонета такви стихови-знаке не доминирају већ су, напротив, евокација дата с правом мером.

О осмишљености тог поступка поготово сведочи обрт садржан у дванаестом сонету. Место на које посебно скрећем пажњу (последњи стих првог катрена) зачиње се овако:

Оно што ће сутра сви већ знати (...)

да би наставак истог стиха означио семантичку промену, у неку руку и промену ритма:

(...) а улице

за којом следи опкорачење, скок на први стих наредне строфе, тако да одабрано место у изворној потпуности гласи:

Оно што ће сутра сви већ знати а улице // Заћутати (...)

И није овде реч о пуком *прелому* већ о новом, ауторизованом и ауторском Ристићевом постигнућу.

У тринаестом сонету досад минималну употребу интерпункције – као и у неколиким претходним случајевима – надопуњује коришћење тачке. То готово аутоматски повлачи наговештај (али само наговештај) реченичног разграничења и одговарајуће организације исказа. Но преко ове црте се – као и у претходним примерима делимичне и местимичне употребе интерпункцијских знакова – не иде. Разлог за ту посебну меру претходно је наведен. Та привидна недоследност у ствари фактичка песничка слобода, у непосредној је функцији *вртложне* организације исказа и значења.

Четрнаести сонет, најава „страшног преокрета“, хаоса и могуће апокалипсе уједно је величање дана, белине, твораштва, огњишта и куће а поврх свега белине, светлости света.

Ако сам песник само ме овде довољно има, у гласу

Биља и воћа, у цвећу и трњу. (...)

после молитвених инвокација наглашава песник гласом што поново бруји химнично и пантеистички.

Магистрале су, у складу с освештаном формом сонетног венца, реторичко-симболички резиме, брујање потчињено и условљено хармонијском схемом и, наравно, многогласни удар.

Обрен Ристић, песник упамћен по наклоњености слободном, тек местимице римованом стиху и асонанци а поготову преплету мотива (све до судара из којих врцају искре поетског смисла) одабрао је стару, освештану форму. У стари врч сонета улио је ново вино осведочујући се још једном као стваралац у милости Творца.

ПОЕЗИЈА ДУБОКЕ СМИСЛЕНОСТИ

У својој збирци поезије “Венац Творцу” Ристић настанак уметности, њен развој и етички смисао унутар система људских вредности, ставља изван сваког прагматизма или сврхе рационалности. Уметност, односно поезија, превазилази ограничење наших чула, потреба за узбуђењем или идеализацијом јер је подређена Универзуму, односно Творцу, и тежи да досегне обликовна начела која ће саздати непостојећи свет, она је чин дубоке потресености бића у којој привид добија естетски облик и снагу истине. Стваралачки карактер поезије огледа се у чињеници да њен аутор обухвата оне просторе који нису на удару времена. Ристић остварује затворена и аутономна виђења човековог света и симетрију природног поретка где песник попут Творца досеже јединство истине живљења и веровања:

*Кротким корацима водоноше са крчагом о врату
Низ старопланаска дивља брда завичај сричем
А као да у век тијо силазим или од нечег узмичем
Срце ми у високим шумама још радосно куца, ту*

*Где само одабраник достојни спознаће у тајни
И севу муње балканског орла лет опроштајни
Као пут у висине свете ил пад са стрмоглаве литице!*

*Дуж замишљене реке то радост се зби и творе
Целиване речи заоденуте да вазда беседе сучелице
Своју божанску моћ и искром светом проговоре*

(Страшан је напор да речи не изгубе у гласју ...)

Ристић у збирци песама “Венац Творцу” остварује имагинарне просторе и свет перцептивне збиље повезан у јединствен стваралачки ланац. У песмама човеково духовно искуство, његово сазнање и узвишена вера сједињени су на свим нивоима свести. Духовне вредности и опседнутост Творцем и савршенством његовог дела омогућују да се води дијалог преко граница времена и омеђеног простора у коме јасно распознајемо топониме Источне Србије, ближег завичаја песника Обрена Ристића. Стваралачки континуитет досегнут у овој збирци поезије недвосмислено је повезан и са токовима који су му претходили. Песник је прилично удаљен од илузионистичке опсесије и покушава да, попут Његоша, оствари темељна одређења човека, људске ситуације и божанске суштине стремљења:

*Заћути јер начин на који размишљам с тога
И није можда начин на који угодник божји поима
Сву чамотињу тешки товар минулих зима*

И као летњи пљусак обилан и брз после кога

*Нам је сваки сунчев зрачак много страснији
Представљајући нам јасно узалудност моћи
Уобичајне летаргије У свом неимарству*

*Укротиће наше мисли за подвиг часнији
Господар умова и блавест његова ће доћи
За спас истине и лепоте у овоме царству*

(Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице ...)

Уметност оживљава она обележија људског бића која обезбеђују континуитет човекове свести у безименој хронологији заборављања и опште пролазности. Ристић у свом песничком ходочашћу из полусна човекове свести извлачи облике који надвладавају време и његов бесмислени ток. Делатни ум, окренут Творцу, означава место у космичком поретку и величање његовог интелекта да докучи хијерархију Апсолута и у простору природе и свог географског омеђења открије врхунске вредности, тј. да стваралачком, песничком чину, да саображење са неизмерношћу снова. Ристић не претвара узлет песничке слободе у норму која остварује илузију подударности са вечним већ покушава да просторе имагинарног и лепотом подстакнутог претвори у домен песникове слободе. Његова поезија спонтано тежи да продре у лепоту Апсолута на нивоу историјске хронологије:

*Да опише приказ што страсног поету бира
Ни боје за тајни знамен пресветлога лика -
Таквога мајстора разборног што узнесе га лира
Ни модела достојног савршеног уметника!*

*Страшан је напор да речи не изгубе у гласју
Своју божанску моћ и искром светом проговоре
Када подигну се завесе у часне двери отворе*

(Магистрале)

Ристић ствара верску поезију метафизичког набоја, односно верску поезију дубоке мисаоности која у себи сједињује веровање, мишљење, осећање. Преплићући осећајно и рационално песник је обликовао лирски тон који остварује текст исповедног модела који је изведен из класичних узора. Најпотреснији и најпоетскији делови “Венца Творцу” створени су у тежњи ка Апсолуту. Песник пред Богом скида маску равнодушности и људски непосредно директно се сучељава са Творцем верујући у ускрснуће, одагнавајући страх од смрти, трагајући за смислом “у распону од искушења до кривице, од заноса до покајања” како надахнуто вели велики српски песник Мирослав Тодоровић пишући о збирци Обрена Ристића. Сваки стих усмерен Творцу је импулсиван и тежи да досегне врховно биће васионе као Бога филозофа, мислиоца, као

идол који носимо у срцу, садржитељу трајног спокоја и живе наде у великим искушењима и посрнућима наилазећи на непромењуеу благонаклоност и стрпљење. Песник добија посебно место као изабраник великих обасјања који се успиње без престанка ка најсавршенијем и највишем, као неко ко се по природи ствари налази пред вратима неба:

*О како би нас речи можда неке спасле
У беседи са Оцем небеским о када би и тако
У смиренољубљу самосудни запевали лако
Хвалом узносећи пресвете Божије Јасле!*

(Ни модела достојног савршеног уметника ...)

Свака Ристићева песма започиње као израз саображења - мистичне и поетске инспирације. Његов свет обликује се сликама ближим сну него јави. У његовом песничком говору откривамо скривени завичај бића и искрену потребу да оживимо свет ствари и да у поразним сазнањима пронађемо чудесну снагу узлета у сфере вишег смисла и трајне хармоније. И без обзира што његов поетски говор јасно назначавачи завичај (источну Србију) и исконску потребу да оживимо свет предела и ствари, он у сазнањима проналази оплемењујућу снагу узлета у сфере вишег смисла и трајне хармоније. Ристићев поетски говор извире из завичајног тла и српске историје, али смисао његове поруке пребива у вечности:

*Походише нас ловци - много неимара
Да своје умеће творачко у звона излију
И зазвоне са Миџора, Ртња и Хисара*

*Али ливење звука одабранима се само подари!
Мало је уметника таквих, не беше ни праведника
Ни боје за тајни знамен пресветлога лика*

(Да опише приказ што трасног поету бира ...)

Ристић “Венцем Творцу” постиже инкарнацију стваралачке тежње да у идеји апсолутног пронађе људске садржаје и да из перспективе трошности човековог бића дочара представу вечности и лепоте. Само у уметности, односно поезији, песник је у стању да промени однос примерен људским моћима и жељама, само кроз тежњу ка Творцу и његовим моћима, имагинарна сликовитост и легендарно предање једног поднебља (Источне Србије) преноси се у вишу сферу и обликује уметност, трагична искушења претварају се у чин озарења:

*мајстора недократног суштине и лепоте
Дело над делима ко чудо над чудима
Да једна погача одржи толике животе*

*И објави: Господ је велик у делима!
Исписује се од најдоње до највише врлине
Заветне књиге зборе а премало је мастила ...*

(И као да време између два цвета лептира ...)

У збирци поезије “Венац Творцу” Обрен Риситић окренут је стваралачком генију прошлости који је јасан искорак у трагању за властитим изворима где човек не трага само за својим ликом у идеализованој представи прошлости већ покушава да фиксира и своје морално и духовно биће васкрсавањем химеричких светова ишчезлих у тами заборава и историје. Своју моралну и људску величину човек налази у упорном суочавању свести и хаотичне збиље који су угрожавали слободу и индивидуалност. Приметно је да се историја националог духа често не подудара са националном историјом јер национални дух прекорачује границе које поставља историја и своју значењску основу не утврђује само практичним циљевима. Стваралачки дух црпи своју неограниченост захтевом заснованим на самоуверености и неспутаности. Риситић остварује поетски свет у коме човеков живот и стваралачки елан чине непрегледни низ конституисаних животних облика, а њихов однос према традицији има карактер везаности за властите успомеме или представе колективне меморије. наслеђе прошлости са својим рационалним тековинама, али и својим несвесним зрачењем, чини интегрални део бића а у уметничкој имагинацији то наслеђе се идентификује са стваралачким немиром који из наслага прошлости извалчи читав један свет прожет духом откровитељских предсказања и нових облика духовности:

*Гори се примичем с птицама у јату
Далеким потомцима носим посланицу
Док у хладу храста завичај мој сни и ту*

*Причи тој давној дописујем страницу
На многаја љета стада без пастира
Ни као време између два цвета лептира*

(Читав век: дани и ноћи предугих лектира ...)

Риситић је сензибини сликар природе која живи у њему и она није само слика већ првенствено емоција која прераста у симбол:

*Ако сам песник само ме овде довољно има, у гласу
Биља и воћа, у цвећу и трњу. Душа се у тишину спустила
Толике жизни минуше а песма тек изустила*

(И сва природа ће показати своје друго лице ...)

Природа је претворена у осећање, заправо постаје песниково душевно стање одражено у њему као у огледалу, а свему томе песник даје динамику и трептај, своја узбуђења и расположења. Суштинске асоцијације везане за природу су уствари унутрашњи трептаји усамљености, страха, узнемирености, очараности, благе сете. Опеван предео, упечатљиво дочаран, је комплементаран ономе што се у песнуку догађа. Снажна окерутост и прожетост природом, у нашем суморном добу, знак је недвосмисленог идејног опредељења. Уточиште које песник гради, повлачећи се пред суровим знамењима ружне ствраности, добија драматичну јасноћу. Појединости у природи су изврсно уочене и оне зраче високо осмишљеним зрачењима. Богатство веза, односа, садејства прожима природу и лирски субјекат који делује у самоделатној хармонији појава и кретњи:

*Трептаји ватре и воде тајновоти су разговори!
Ако се закачим за неки дивљи корен у гори
Као столетни храст изрићу стасит и леп!*

*Зверима бићу драг а са орловима у лет -
Високо а пото низ богазе и литице ...
Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице*

(Када подигну се завесе и часне двери отворе ...)

Ристић се определио за сонет као форму желећи да истакне превасходно унутрашње пулсације водећи рачуна, како то јасно уочава критичар Жарко Ђуровић, “о дискретној пенетрацији чаролије у стиховима. Они се не ломе тамо где се завршава мисао. У знаку су продуженог матрицирања. Притом се не ремети њихова ритмичка складност”.

Милица Јефтимјевић Лилић

ЖИТИЈЕ ПЕСМОТВОРЦА

Књига Обрена Ристића, објављена у едицији „Крајински књижевни круг, у симбиози са сликама Драгослава Живковића које јој додају и визуелну мистичност, прави је драгуљ и представља својеврстан песнички пројекат у којем се на најдуховнији начин разматра суштина битисања и певања.

Песник Обрен Ристић, који је свој дар потврдио у претходним књигама: *На истоку, у Србији*, (2002), *Узнемирени су свети ратници* (2006), *Источно тројство* (2007) и *Господ је велики поета* (2009), омеђио је свој песнички простор у којем се сустичу национално и универзално. У сонетном венцу, **Венац Творцу** све то подигнуто је на највиши духовни план и обједињено у својеврсну драму песничког субјекта који се пита о вечним суштинама, стварању и постојању у универзуму. “Ми кукавци нисмо овде стигли непозвани“ каже он насупрот Његошевој мисли :“Ах, красоту небеског воинства/ смртни никад постићи не може“ чиме одређује човекову усудност да

се стално окреће ка висинама и да од њих тражи одгонетку свог постојања, своје ништавности, задатка и циља који се изван њега поставља. То, што „нисмо овде стигли непозвани“ указује на његово поимање извесне наклоности Творчеве који нас је овде „довео“ ради стварања и умножавања његовог дела, лепоте која је свуда око нас а превасходно у духу који има способност творења и обоготворења реч, али и на смисао жртве и неминовне патње која води сазнањима. Ипак, први стих „Жизни толике минуше, а песма тек изустила“ оставља извесну недоумицу која је то и чија песма, која је „изустила“, чије су то „жизни“ минуле. Да ли је реч о толикима који су проживели не стварајући уметност, дакле не остављајући духовни траг за собом или о „песми“ која се нетом рађа

док песник блуди у мислима ка Творцу као свепрожимајућој и надахњујућој сили.

Или пак песник резигнирано мисли на своје године које су прошле а да песма није „заустила“ у данима и ноћима „којих би се страшиле и звари“ чиме проширује контекст на друштвену збиљу која у нашим условима почесто зауставља „песму“односно исцрпљује биће појединца који нужно учествује у трагичним дешавањима савремене историје (и не само ње) коју креирају они који су лишени узвишених циљева и духовности. Но, песник зна да је у интеракцији са прошлим временом и будућим кроз претке и потомке и у тој спреси прошлости и вечног трајања у песми као свом духовном супстрату он сагледава дубоки смисао и подстицај на искорак из свакодневља у мистично, недодатно, у свепостојеће сачувано у песми, односно уметности као јединој правој и истинитој стварности.

Изједначајући песму са логосом, говором, свешћу и савешћу песник истиче да је :“истина часна себе најбоље спознала“ чиме открива сопствени етос јер свако се делујући нужно опредељује за оно што чини, неко ствара лепоту неко уништва све чега се дотакне.Али гласом псничког субјекта који је изданак „Крајине“ и њене славне историје, он само „далеким потомцима носи посланицу“ и „дописује страницу“.Он је дакле, на трагу властитог националног, религијског и митолошког кода у поимању бића говора: Заштићен снагом соларног принципа (где једна погача (Сунце) одржи толике животе), он трага по мрклимама света знајући да је „Господ велики у делима „ и да даје размах снаге удивљеном поети да прочита знамења вечног трајања кроз духовно прегнуће.

Опредељујући се за архетипска значења анђела и фресака песник узначаје сопствену духовност као катарзични преображај властите егзистенције која се прелива у „посланицу“, сонетно житије сопства који узноси молитву захвалницу Творцу што му је омогућио да се искаже у најстрожијој песничкој форми. А да би се то постигло, томе мора да претходи велико мисаоно искуство, способност да се имагинација и редукција песничке грађе спретно споје у постојећи калуп и дају целину, структуру од петнаест сонета са завршним обједињујућим као поентом. Откривајући кроз топосе (Стара планина, Ртањ, Дунав...) корене свог надахућа, песник оваплоћује идеју да енергија зрачи из земље, из простора који створи уметника способног да ту енергију каналише у одређену форму, да је оживотвори, *да опише призор што страсног поету бира*. Он чита из *древне књиге* наук „стварања“ оличен у појединачној креативности.Стога се може рећи да је Венац Творцу поетизовани трактат о настајању сонета јер песник преиспитује не само посредовање Творца у реализацији идеје, већ и моћ да се пронађе савршен модел који мисао уздиже до звезда, до Апсолута: *Своју божнску моћ да искром прослове/ некој вишој форми дароване речи/ а до савршенства доведена светлост лечи/ и анђели са фреске грачаничке вавек зборе*.

Снагом дисциплинованог духа он у сонетном венцу успева да споји два принципа :аполонијско и дионизијско сходно Ничеовом поимању где један оличава меру а други необуздану творачку инвенцију која тежи бескрају.У Ристићевом случају аполонијско је у унутрашњој структури везаног стиха и строге метрике, а дионизијско се огледа у лету душе ка космосу, „експлозији речи“ и откривању саме суштине стваралачког чина који се сажимају у обликотворни принцип опевања настанка песме, тог изданка Божје милости која је и епифанијска објава спознаје дубине времена

и условљености простора у којем смо. Бавећи се општим токовима времена које је такође предмет песничког разматрања, али и природе која је чудотворна, иницирајућа за лет мисли, говорно ја се суштински враћа поезији да у њој пронађе свој дом, као Одисеј који је изморен странствовањем стигао на своју Итаку: *Одисеј сам, враћам се из тмине и дубине века.*

Из сонета уз сонет третирајући промене на историјском и друштвеном плану наспрам промене унутар бића које ствара и трага за савршенством облика и речи, песник поима нужност хаоса, обнове и катарзичног стицања до самоостварења које ће бити залога за онострано трајање, до тишине која је била праизвор живота, речи: *Дане лепи освани, освани белином обзнани творца у часу / Кад огњиште поприма савришен облик савришеног градитеља / Кућу за претке и потомство потоње у светлост заодени / Ако сам песник само ме овде довљно има, у гласу / Биља и воћа, у цвећу и трњу. Душа се у тишину спустила / Толике жизни минуше а песма тек изустила.*

Савршенство целог подухвата Обрена Ристића кулминира у завршном сонету *Магистрале* који је ода стварању и вери у остварено, у речи, у духовно као начин освајања вечне светлости оличене у Творцу свега постојећег и његове добре воље пресуте у појединца којем даје могућност да себе искуша и оваплоти лепоту универзума. Да нађе „савршен модел“ и у њега прелије не само сопствено биће већ и дух и душу свог вековног колективитета са свим његовим успонима и падовима, веровањима и заблудама, али и великим стваралачким потенцијалом.

Гордана Влаховић

У СЛАВУ ТВОРЦА СНАГОМ РЕЧИ

Двема збиркама песама, *Узнемирени су свети ратници* (2006) и *Господ је велики поета* (2009), књажевачки песник и члан уредништва часописа *Бдење*, Сврљиг, Обрен Ристић, поставио је тематску основу за књигу *Венац Творцу* (2009), којом је проширио рефлексивну и духовну раван из наведених збирки.

Венац Творцу мотивски припада духовном песништву. По форми дело необично, не често у књижевности, због захтевности коју у себи носи. Академик Жарко Ђуровић назива га збирком песама. За Мирослава Тодоровића својеврсна је песничка посланица, а Душан Стојковић препознаје класичну и захтевну форму, сонетни венац. Полазећи од магијске улоге круга, те и венца, песник користи дату форму за постизање јединствене слојевитости путем метафорично асоцијативног исказа.

Мото Ристићевог Венца Његошеви су стихови:

„Ах, красоту небеског воинства
смртни никад постићи не може!“

Мото одређује песничко усмерење: упркос труду човек је мален под небесима и досег му је ограничен. У духу лирског субјекта творац је мера свију ствари, те и све што се догађа по Његовој је вољи. Да је Господ велик у делима, од прапочетка, лирски субјект примером нас уверава цитатним и асоцијативним ослањањем на Нови завет у коме се помни читалац упућује на веровање у чуда. А чуда су сваколика. Једно од њих непојамно, само Њему пристало, да је једним хлебом нахрањено мноштво (трећи сонет). Уз Творчеву помоћ трага се за суштином, тајном бића. Пут ка творцу води кроз Реч, јеванђеоску, па људску, Јер и Јован рече: У почетку беше реч, и реч беше у Бога, и Бог беше Реч. А код Обрена Ристића „...зачето слово у срок и звук у светлост и красоту“, за спас истине и лепоте, и у славу Творца. Песничког бруја има „...у гласу биља и воћа, у цвећу и трњу“.

Осим алузија на библијске теме чија се значења проширују и продубљују, у свој Венац је песник Ристић уплео и магијско. Храст, у многим крајевима свето дрво, поседује култну, магијску и митску вредност у народном веровању, а симболика његова проширује се и повезује са границом којом се распирује ватра на дан Христовог рођења. Присутна је, такође, тајновитост и

снага ватре и воде у стварносном и имагинативном свету. У песника је живо историјско памћење, и то не само у десетом сонету (анђели са грачаничке фреске).

Визуелизацијом и пријемом акустички спољашњих ефеката постиже се складност природе и бића лирског субјекта:

„...А као да увек тијо силазим или од нечег узмичем
Срце ми у високим шумама још радосно куца...“

Топоними Источне Србије (Стара планина, Ртањ, Миџор...) ближе одређују завичајне призоре и слике.

Уз трагање о спознаји овоземаљске судбине човекове, уз пролазност, светлост и таму, време архаично и времена неизвесна што се ка јединки ваљају, акценат је на моћи Творца, на снази Речи и зрну Наде. А делић тог зрнца је у песми. Но, песми је тешко прићи, тој Данајевој кћери, како је лирски субјект доживљава, алудирајући на причу хеленске митологије а остављајући читаоцу да се пита је ли бављење песмом слично казни изреченој Данајевим кћерима; тежак, мукотрпан посао, рађање из муке, или убојито поигравање никад до краја доведене игре. Из те тајновите, вишезначне, алузивне ситагме иде старозаветна надреална слика отварања мора, призвана са тавних страница неисцрпне књиге, из прастарих времена, привлачна као могућност, невероватна као испуњење (седми сонет).

Сваки од четрнаест сонета насловљен је почетним стихом првог катрена. Стихови по дужини варирају од дванаестерца до шеснаестерца. Уз језичко стилска средства (поређење, метафора, опкорачење...) песник користи архаичне а каткад и српскословенске изразе и синтагме. Да се архаиком поткрепи прича староставна и да ништа не бива од нас, тек, нит, се нама завршава.

Било би немарно не поменути сјајну ликовно-графичку опрему књиге (Томислав Мијовић) и одабир ликовних прилога Драгослава Живковића, књажевачког уметника, вишеструко награђиваног за своја ликовна остварења. Начином на који је књига опремљена естетски доживљај читаоца постаје потпун.

Стана Смљковић

ПЕСНИЧКИ ОДЈЕЦИ

*(БДЕЊА И БУЂЕЊА, Избор из поезије чланова редакције БДЕЊЕ,
Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, Књажевац и
Културни центар Сврљиг, 2010)*

Обрен Ристић, песник модерног кова, човек који је збирком *Венац Творцу* скренуо пажњу читалачке и књижевне јавности на себе, мишљу прожетом лепотом сазнавања истинских вредности које зраче својом чудесном енергијом духа. Лиричност стихова, неки од њих испевани су формом сонета, оплемењена је метафорама, опкорачењима, поређењима разнолике природе. У средишту је Творац и његово „боголико“ биће у које је уграђена недохватна суштина и лепота:

*„И као што да време између два цвета
Не беше довољно ни сунцу у клици
Ни кишином дану доследном по навици
Јер премало је љубави за труд пастира
И творца који умеће да у тој слици
Препозна себе...“*

Песник је свестан да се за квалитет сваке песме мора уложити „страшан напор да речи не изгуде у гласју.“ Јасно се уочава његово сазнање о мери речи и значења.

Из предложеног избора песама треба посебно апострофирати песникову мисао о оптимизму којим треба красити свет „за спас истине и лепоте у овоме царству“. У томе му помаже искрена мисао упрта у светлости Творца коме је исплео венац.

Прегледом и читањем избора песама открива се смисао двеју психичких или филозофских појава које проживају човеково биће: бдење и буђење. Бдење над умом и светом, буђење као последица бдења. Исказаним вредностима кроз овај преглед остајемо са сазнањем више о природама песника које себе покрађају песми и читаоцима. Различитост виђења вечних људских тема говори о томе да њиховој песми нема краја: отварају кругове.

Милица Илић Гачић

ИЗРАЗ ОВЕНЧАНОГ СТВАРАЛАЧКОГ НАПОРА И НАДАХНУЋА

Жизни толике минуше, а песма тек изустила. Ово „тек“ акцентирано у целој песми хоће да каже да смо много тога пропустили у сагледавању себе, свог положаја, своје судбине. Песма која „се тек изустила“ (можда тачније „заустила“, јер речено наликује наговештају пре него дефинитивном исказу), песма надвисује „хорско певање“, хор који не значи сложеност, једномишљеност, одлучност већ чисто потребу да се тек нешто каже у свом времену, макар то било већ речено толико пута, поновљено, испражњено.

Песник се обраћа Богу, заправо Творцу, али не у виду молитве, не типично обухваћен религиозним осећањима. Његово обраћање Вишњем као неком апстрактном појму који у сваком случају постоји, јер без његовог постојања не би било ни нас, ни свега око нас, представља неку врсту дијалога или монолога са самим собом, са светом око себе – констатације прећутних питања. Та питања се односе првенствено на човека, свој народ, захтевима Песме изнешена, песник њима упућује благи прекор својој наци, исконским тежњама нијансираним питањима ко смо, где смо, зашто, чему, а најпре - због чега није.

Епски тоналитет присутан је у целом тексту, наративно надвладава ритмизираним поруку, мишљење преовлађује над певањем. Аутор је нашао срећно опредељење између тога двога кад је већ постављено питање избора постижући тиме ефекат реченог уз занемаривање стилских орнамената јер беспрекорност је ствар базична првенствено за невелике теме.

Ристићева поезија уколико није прозаизована, она остварује стилски ефекат који пружа могућност да се неограничено акцентира мисао, макар та мисао била у виду само наговештаја који упућује. Као што се види из стиха у стих, песник не остварује ни за тренутак лакоћу пера, већ следећим стихом гради нову мисао, новом метафором одређену и установљену, помало опором, аритмично. Нешто од тога његошевски пословично назначено, кроз један или два стиха везано, а већ у следећем опсервирано другим мотивима.

Стога Ристићеве сонете треба разоткривати не песму по песму већ стих по стих, јер сваки стих за себе јесте појединачна прича и сваки од њих одзвања митологизираним проходима које сенчи историја.

Вазда о нама зборе сати које смо преснавали – каже песник не желећи да прида тон ироније својој виђењу јер обраћање ономе кога је одабрао морало би бити свесрдно без свакодневних људских мањкавости, смењујући га већ у следећем стиху другим виђењем у антитези, опет упућеном истом, а о истима: *А још певамо јасно као из псалтира.*

У делатности и доживљавању поета стоје два времена које песник дискретно наводи претпостављајући судбину свога (и ма кога) стиховања: вечност („*Далеким потомцима носим посланицу*“) и друго време – време преласка лептира са једног на други цвет. Говори о уметницима, и оним одабраним, где не имаше довољно мастила и боје да представе слику страдалништва. У потрази смо, каже, за уметником који ће успешно да моделира своје дело

создано од Љубави и Истине. Стваралачки напор још није отелотворио такво дело. У томе је, најзад, и суштина представљеног, основна мисао контемплирана кроз Венац. Признаје и види да „страшан је напор да речи не изгубе у гласју“ јер би тада, што је врло лако и поводно, наново хорско певање продужило своју арију.

Песник се најискреније и уједно најуспелије оглашава кроз стихове који одзивају завичајне пределе јер обраћање себи и своме, самообраћање, носи увек ону значајну дозу снаге која води самоостварењу, стихови попримају вид лакоће док прелази старопланинским бреговима. А отуда и орловски прелет ка васионским дометима остварења оне коме је глас и упућен.

Одисеј сам, враћам се из тмине и дубине века

*Ту на стопалима врелим још завичај кријем
Што уморном кораку подариће смисао зоре
Када подигну се завесе и часне двери отворе*

А потом маестрално испевавање о тренуцима **после**, грађено у сонет који својом полетношћу представља најлепше плетиво Венца и једно од дубоко лирских и оданошћу протканих исказања:

*Када подигну се завесе и часне двери отворе

Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице*

Одавде, ако дело уопште има своје узлазне и силазне путање, може се рећи да је аутор градивом овенчања овладао и нашао проходности ка отвореном и ритмизираним исказу. „Господар ума и благодет његова“ коначно су дошли да и песнику покажу пут ка остварењу „истине и лепоте“. Тако да ВЕНАЦ ТВОРЦУ није дело „хорског певања“ већ представља остварење самосвојног песничког надахнућа и намера.

Мирослав Тодоровић

**УСЛАВУ ПЕСМЕ ВЕНАЦ ТВОРЦУ
или
сонетски иконостас Обрена Ристића**

Нова песничка књига Обрена Ристића **Венац Творцу** је својеврсна песничка посланица згуснуте симболике инспирисане искуствима живота, времена и поднебља. Оличена у стиховима та искуства сублимирају васколикост митског и историјског који се исказује као земаљска судбина. У њиховом тематском кругу налазе се вечне категорије људске егзистенције: живота, вере, наде, постојања...физичког и метафизичког,...и саме поезије. Насловом *Венац Творцу* Ристић ексципитивно указује на тему над темама којом се артикулише вечита човекова упитаност из које су настала најзначајнија дела људског ума. Отуда ова поезија има одблесака прохујалог времена на плану синтезног у *вертикали историјског контекста*. У поезији Ристићевој је кључни симбол (тачка ослонца) око којег се сплићу венци симбола, години векова...Они се изричу у речима и стиховима ове поезије. Сплетена у венац сонета она изражава и навештава мноштво тема, показује импресивну ширину и дубину мотива. Исказују снажан набој и сложена значења у универзалном оквиру песме.

Симболички дискурс је наглашен у самом имену књиге које је својеврсна сведена, језгровита тема са мноштвом супстанцијалних кругова. Кружни облик венца указује да је у веровањима добио, и има, магијску улогу круга. *Првобитно магијску улогу за заштиту од демона, тајанствених појава и радњи. Аналогно магичном кругу, венац у нашој народној употреби симболише и Сунце. Дочим венац на девојачкој глави симболише сунчеву светлост, у преносном значењу животну радост, она наставља живот породице, да се огњиште не угаси и кућа не запустити...*

Стихом *Толике жизни минуше а песма тек изустила* отвара се васколика тема, тема венца коју карактерише особено песничко било богатих значења, метафоричких и асоцијативних слојевитости које потврђују универзалност песничке речи. Зналачки изабран motto: *Ах, красоту небеског воинства / смртни никад постићи не може* (Његош) сугеришу суштост Ристићевог певања. Оно „Чему нас славни преци уче? / Шта би о томе посланици Божји / Пламени поета Његош / или сликар ватре Миљковић / искром распевали“ пита, стихом обухвата минута времена у песми сачувана, стихом својим снажи и наставља певанију, са личним промишљањима, сазнањима, доживљајем и виђењима. Човека, Творца и Природе...

(Његош, чије стихове Ристић узима за motto, је инспирисан словенском и општељудском потребом створио мисаоно религиозни еп на тему пролазности свега земаљског „Лучу микрокосма“ (1845). Из *згуснутог ткива стихова, као својеврсна ода људском, извиће се, у завршници пева, и уверење „ако земља привиђење није – душа људска јесте бесмртна“*)

Бесмртна су и вечна тема певања Творцу. Поезији. Природи. Исконској тежњи да се спозна земаљско, докучи небеско. Да се види и открије тајна душе, физичког и метафизичког. Та тема се искристалисавала из Ристићевог *заветног пламена* песништва, раније објављених збирки : *Сређивање утисака* (1996), *На истоку, у Србији* (2002) *Узнемирени су свети ратници* (2006). Оне су биле најавна велике теме ове песничке посланице.

Господ је велики поета, / писано је у књизи истине, - јесте стих, супстрат филозофије његовог песништа, који га инспирише, да са том истином која га озарује универзалном, космополитском светлошћу пева Творцу. „Његово песништво, не ретко, трагично је призивање Бога, покадшто и крик и вапај, понекад покушај „дијалога“ са свевишњим, најчешће молитвена обраћања творцу“, записује Душан Стојковић. Ристић је стрпљиво и трпљиво *сређивао* стваралачке *утиске*, отискивао стихове у универзалну матрицу човековог бивства, која колико год да је лична има одлике опште. У ону једну песму, коју по Борхесу сви песници пишу, Ристић уноси дух и дах *Србије на истоку*, (јер њему је, о/поручује песмом – „плодом труда и чуда“ – Цветајева - *од вишњга дато / Да овде самим заветним пламеном / Осликам моју Србију*) о чему Срба Игњатовић луцидно записује: „У његово виђење савремености-свевремености уграђено је становиште што почива на завичајном видокругу као особеном сегменту истока Србије, али то не значи да њега не занимају свеколика, управо планетарна збивања, а поготову комбиновање – „пресецање“ и надопуњавање дијахронијских с оновременим искуствима и сазнањима. Поузданим и пунозначним рукописом Ристић сонетистички обухвата и поетски - имагинативно дограђује и преобликује завичајно, национално и универзално у свери мотива и у равни непосредног исказа.“

У тој равни, некој врсти песничког поља, Ристић је остварио – поставио - својеврсне битне, реперне песме. У њиховом фону се налазе супстанцијалне бити поезије саздане на промишљеном поимању живота и историје, *завичајних слика и призора*, поетског жара магијских обреда као и призива архетипских призора, дочим васкрсавање прошлости сугерише и Ристићев стваралачки наум да усимбиози у песму, све што се кроз времена сачувало, *наталожило, ко из пеишчаног сата истекло*, да у универзални оквир властите песме печатом стиха и сопства душе остави траг. Заветно. У вишњој просторности ове поезије отвара се тематика *непролазне људске приче* о овоземаљској судбини и исконској човековој тежњи, да остави траг-опоруку, да спозна, за/пише:

*У присоју слово записује чојства
предака и потомака око заветине,*

предочава песник упечатљиву слику чију садржајну и семантичку слојевитост шире асоцијативни призиви. Слово (littera) чува памћење, у то слово се дахом песничким уписује сонетист Ристић. Символичка, митска и религијска значења **заветине** се тим, новим дахом надопуњују, причи живота дописује оовремена страница. Тиме се наставља певанија, успоставља континуитет, повезују поколења, сликама прошлих и садшњих стварности, стихом његовим казано:

*Далеким потомцима носим посланицу
Док у гладу хроста завичај мој снџ и ту
Причи тој давној дописујем страницу*

То је прича овоземаљског трајања и упитаности човековој чија наративна линија сеже кроз времена до времена паганства. Ристић је творачки претаче у стихове, подвижнички с/трпљиво, кадар да пева у славу Творцу, да смисао песничке лепоте вазнесе кроз стваралачко - песничко вјерују у просторност својих визија. У песму једину стварност која остаје. Треба имати на уму и значење речи *ragus* = село које је гнездо свега, а у Ристићевој поезији та реч и остале речи у дубини носе арому источносрбијанског духа и времена када је хтонична природа свега молитвено истицана. И када је човек био у присној вези са Природом, био *душа жива* свестан *духа животног* у себи. Из те везе створена је подлога, митска и историјска свест која њега, Ристића, песника овог времена спаја са прецима, везује са потомцима чији је он предак...

Напосе, те речи, мисли, симболи са свим подтекстуалним слојевитостима боје икону сонета у којој су наталожени одједи времена прошлог, као и **особено искуство света** (свега). Из дубине тих речи чује се Глас.

*И творца који умеће да у тој слици
Препозна себе дарује нам као весеље
Боголико. А премноге су наше жеље
За лет један ил покрет у чесници*

Песник *стоички бруси сочиво сонета*, молитвено пребира речи (читава јата речи у овој поезији су својеврсне речи = теме, у овој *чесница*. **Бит**-не речи које плене богатством значења, бојом поднебља. Каројан каже да је „Језик као крв и као ваздух. Без њега нестајеш. Прихватајући туђе обичаје, структуру, меандре и небо другог језика, нешто се у теби губи и постаје недоступно, скривено, закључано.“ Језик Ристићеве поезије је с/ликовито аутентичан, као и топонимија песмом повезана. У њеном окриљу одвијао се и збива живот остављајући трагове земаљског усуда у метафизичкој просторности предања, језика и песме. Другим речима у наслеђу из којег Ристић прибира и сублимира, сплиће венац песме, са стваралачким осећањем за језик и поднебље. То, јамачно, заслужује посебну, студиознију анализу. Из ризнице језика који је меморија и историја, открива оно скривено у речима које у стиху стичу нова, разуђенија, значења и зрачења. Склада подвижнички стихове литургијског бруја које краси суштост мисли о Творцу и његовим делима, јамачно, знајући да се ове песме пишу из дубине бића, по налогу Вишњег, и из потребе.

*Мајстора недохватног суштине и лепоте
Дело над делима ко чудо над чудима
Да једна погача одржи толике животе*

*И објави : Господ је велик у делима!
Исписује се од најдоње до највише врлине.
Заветне Књиге зборе...А премало је мастила...*

јер, да се опева и испева, „обзнани житије“, ма колико је, Његошевим словом казано, „људски живот сновиђење страшно“ *премало је мастила*, и зато у овој поезији, својеврсном песничком палимпсесту изасјава исказ снажног осећања стваралаштва и поетичке свести теме, јер

*Ретки су самотници, чудаџи-шкрти
На перу, чекић и длето – мајсторска лектира.*

*У борби против нужде ни реч није довољна
Да опише приказ што страшног поету бира.*

Стихом Ристић потврђује знану нам истину о песнику као одабранику, и позванику, да пева. (*Где само одабраник достојни спознаће у тајни / И севу муње балканског орла лет опроштајни / Као пут у висине свете ил пад са стрмоглаве летице!*) Он брижљиво, склада сонете с мишљу на пут до Творца. Бди, чинодејствује, трага. Зид своју (вавилонску) песничку кулу од опека речи које се не хладе. Чека, вазноси у поетску просторност метафизичке васколикости Реч-и. Оне која је у почетку (Јован, 1.1). Стихови су се сталактитски ис/творили, стрпљиво сплитао Венац Творцу.

*Сплело се у ове стихове време
Отворила се древна књига – полетеле стреле
Са Балкана мајсторима да се придруже...*

Ристићева песма, како то, с правом истиче, и Душан Стојковић „разапиње ши-роко, и временски далеко, историјско платно. Његово песништво је прави историјски полигон којим врве многобројни ликови а збива се на најразличитијим, лирским нитима повезаним просторима...”

Кроз сопствену поетику, остварену у ранијим књигама, из визуре живота и литературе ис/творени су стихови са мноштвом алузија и на библијске теме речима чија се значења продубљују, а супстанцијалност, као и медитативна свеобухватност, наглашава. У Ристићевом словару упонованом у садржајно миље сонета, и његову основу, уочава се *скривени посао песников*. То је посао искуства и проналажења нових облика израза, настојања да се у поетском руху открије сопствена митологија која вазноси дух у универзум поезије и језика.

Надахнут идејом да свету тему оствари из властите душа, ума и песничког наума, сазнања и спознања, с пуно стваралачке страсти узима речи за потку песничког послања чија је тематска основа универзални оквир певања Творцу. И певања Природи. Као својеврсног песничког дивљенија слушамо сонетску музику у језичкој оркестрацији и живописној пуноћи слика поднебља и звука, универзалног песничког дискурса, који *воздиже дух у висине кроз осетљиво и непроцењиво* песничко, даровно, искуство и душу кадру да чаролију виђеног доживи као *чудо живота* и постојања, јер

*Све је овде Божје и Творцу се диви
Свако дрво травке и дивље јабуке
Бистри потоци – свемоћне руке
Све што је из земље за земљу живи*

и, у овом катрену Поет види и чује Творца, у свему и из свега, и свежим језиком лирике брижљиво хармонизује слику у до/слуху са Природом, јамачно, имајући на уму да је деловање попут природе највиша ствар у уметности. Предочава да „читати природу, с отвореним срцем и умом, значи осетити њену дубоку душу божанске хармоније у којој обитава Бог“. Скоро свака је реч овде кратак опис, Фрејзеровим речима казано *...поезија се више састоји од описа него што се иначе мисли. Јер, поред оних других које обичан читалац не опажа, а који постоје и у једном стиху, понекад у једној речи, чему целокупна лепота мисли остаје дужна; и то дивно делује на нас, из простог разлога што то јесу описи. а то значи отисак живе слике нечега у нашој свести. Управо овоје метафорични изрази, пошто их одабере разум, дугују своју лепоту и своју елганцију; свака метафора је један кратак опис*. Тих описа у једној речи, стиху у Ристићевом песништву има у изобилју, они животносно дамарају у његовим песмама. Овај, из низа других изабрани/к, катрен из збирке *Узнемирени су свети ратници* се сликовито чује у сонетском брују Венца Творцу...Јер, песме су његове су „својеврсне лирске монаде. Свака је заокружен лирски космос који су уклапа у шири – збирку“ (Д. Стојковић). Тако се и претходне песничке књиге уклапају у тему ове посланице.

Гете вели „Ко би песника да схвати, тај / мора поћи у песников крај.“ Мора познавати *родно место* ове поезије, језик, живот, историју, народно веровање... све оно из чега је песник створио свој свет поезије „да нам га прикаже потпуног и савршеног. Ведрина и свест су лепи

дарови за које он захваљује Творцу: свест, да се не би плашио ни пред чим страшним, ведрина, да би све знао да представи на песнички начин...”

У венац песме сплићу се мисаони стихови, у стихове = синтагме и речи исконске снаге које богатом симболиком и метафориком доприносе боји и мелодији ове поезије. *Жизн, двери, заветине, пастир многаја љета, Боголико, житије, кућни праг, мех(ови), древна Књига, вечни пламен, клепало, псалтир, благопријатније, апостолски завет, одабраник, целиване речи, вавек, тмина, буџак, богаз, угодник, летаргија, срок, красота, трпеза...* ово су речи богате унутрашње лепоте звука, давних мелодија са најфинијих струна и у савршеном су сагласју с поетском темом. Оне су жиже кроз које се остварују мотиви ових сонета. Ристић је умешно у поезију уткао и завичајну топонимију, сензибилитет и дух овог простора и језик с мирисом свог поднебља које снажи с/мисао поезије. Његова поезија се саживљава са баштињеним тајнама језика, тајнама које су у речима које је, песник Обрен Ристић, умео да *светом искром* стиха посвоји. С непомућеном вером да *апостолски завет* и *суштину смелу* изрази певом с вишеструким одблесцима и васељенског наслеђа уверен да је *поезија метафора бесмртности*.

Пишући о песничком језику Рид истиче „да песник, чак и кад постане свестан речи у току компоновања, осећа како оне боје његову свест не само звуком, него и бојом и светлошћу и снагом – укратко значењем. Поезија не зависи само до звука речи, него још више од њиховог менталног одјекивања.“ Ристић песнички осећа снагу речи, уме да мисли заодене у праве речи, да своје визије транспонује у поезију с мноштвом симболичко-метафоричких сублимација. Он успева да контемплативно испева стихове импресивне просторности са одјецима минулих времена, слутњама и зебњама, страхом и надом, вером и сумњом. Да из визуре своје душе и градива живота, сазнања и спознања изрази стихове непатворене лепоте које прожима егзистенцијално преплитање живота, речи и поезије.

*Кротким кораџима водоноше с крчагом о врату
Низ старопланинска дивља брда завичај сричем
А као да у век тијо силазим или од нечег узмичем
Срце ми у високим шумама још радосно куца, ту*

*Где само одабраник достојни спознаће у тајни
И севу муње балканског орла лет опроштајни
Као пут у висине свете ил пад са стрмоглаве литице!*

*Дуж замишљене реке то радост се зби и творе
Целиване речи заоденуте да вазда беседи сучелице
Своју божанску моћ и искром светом проговоре*

Завичајни простор, поетика особене боје и атмосфере, брижљиво складана слика *водоноше с крчагом* с мелемним звуком пасторалности, зари оплемењујуће, отвара нам аркадску слику „за сјај истине и лепоте у овоме Царству“, док *старопланинска дивља брда* сугеришу колорит поднебља у којем Песник *одабраник* живи, пева и спознаје, песмом обједињује, венцем симболизује светоносноу поезију успења.

*Два света једног творца, наличје и лице
На истом хлебу и води, на истом причешћу*

указују нам на философски мисао поезије, на дихотомију свега, видно и невидно, тело и душу... њену полифонију која нас упућује низ и уз лествице националног и религиозног сазнања из којег и извиру ови стихови утемељени у текст прошлости у чијем подтексту „вознесени до удивљенија“ читамо и текст садашњости. Песник се вратио, спознао и стиховима сумирао пређени пут:

Одисеј сам, враћам се из тмине и дубине века
Ту на стопалима врелим још завичај кријем
Што уморном кораку подариће смисао зоре
Када подигну се завесе и часне двери отворе

Доживљај пута је кристализован у стихове који навештавају нови пут, најављује га синтаagma *смисао зоре*, дочим потоњим стихом ставља до знања да се судбински пут наставља, кружи, сеже у есхатолошко. После свега, метафизички дискурс ће прожимати ове стихове, предочиће се пријемчиво суштина трагичне лепоте људског бивства, где „задатак је смјешни људска судба“, његовог узлета у свесност постојања, страха од смрти, вери у ускрснуће, оног што долази после свега, сазданог на стрепњи и нади, смислу и бесмислу, у распону од искушења до кривице, од заноса до п/о, окајања.

Ристић је успео да у најпрегнантнијем песничком облику, сонету, старом више столећа, истраже поимање Творца, и као Створитеља, и као метафору коју по речима Г.Т. Баљестара *ретко схватамо, иако је много спомињемо, и усуђујем се*, упозорава Баљестар, *да вам предскажем да то неразумевање, које потиче од недовољног занимања, што прилично дуго траје, најављује њен нестанак, или барем заборав. Биће замењена другом, јер људима су потребни ирационални ослоњци када не разумеју шта се догађа, и није немогуће да се и нова метафора зове Бог.*

Стихом снажне стваралачке концентрације песник је антиципирао, уверљиво предочио спиритуални узлет Творцу, као и нови, свој, облик постојања оличен у „неком облаку“, јал храсту. Визију исказује у сонету интегралистичких слика, вишеструке сагласности, наглашене симболике натопљене спиритуалном енергијом живота и вере са прстеном **семантичког** овенчења.

*Када подигну се завесе и часне двери
Пркосићу у грудву склупчан у неком облаку
Мрком понад родне куће у старом буџаку
Само ће шуме древне знати да ћу ја горе*

*Са првим сунчевим зраком у прах да се
Можда претворим или у сунчеву неку вуну
А можда ме само једна кишина кап као луну
У ведрој ноћи као у црну јаму у океан однесе.*

*Трептаји ватре и воде тајновити су разговори!
Ако се закачим о неки дивљи корен у гори,
Као столетни храст израићу стасит и леп!*

*Зверима бићу драг а са орловима у лет
Високо а потом низ богазе и литице...
Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице.*

С древном вером у други живот разгранав се поезија с есхатолошким исказом. После свега, фреска узбуђујуће лепоте завичајног пејзажа, као васколике метафоре живота и поезије, оваплоћује се стиховима – сликама, крунише загонетно у простору *други живот*, онај после. Ристићев стих је загонетна одгонетка и својеврсни медијум преко којег сазнајемо поезију сопствене историје као и смисао властитог постојања.

Изабраник који је спознао, биће **храст**, знак своје поезије, онај што комуницира са најдубљим значењским слојевима језика, поезије и историје, у чијим се понорима збивао живот. Слика хрasta *развија пред нашим очима и у свести* широку лепезу значења, од митске симболике

до Ристићевог својеврсног песничког знака и метафоре. Тај знак сублимира наслеђа која се откривају понорнијим проницањима поезије *Венца Творцу*. Видно место храста у митологији постаје видни симбол ове поезије имајући на уму и улогу „храстовог дрвета и његову некадашњу употреба за вађење живе ватре“. Жива ватра ове поезије из/вађена је из свеколиког искуства и живота, из Библије људског трајања и поимања Реч-и, из загонетке живота и смрти, надахнуто је осмишљена, умствено искристалисана.

За спас истине и лепоте у овоме царству

Далеко од људи у сивом пејзажу - поет

Где силан ко у стиху постојано свршава се свет

Стазама горским по трњу сваком неимарству

У песничком, Ристићевом, неимарству кроз биће језике и песме творе се садржајне слике есенцијалног дискурса. Оне у најдубљим значењима поетских слојевитости садрже мистерију времена и трајања које песник стихом зналачки изражава и ревитализује, кроз најзгуснутије слике и симболичке знаке версификује и повезује, па и отвара нови поглед и доживљај насушно потребан човеку урбаног сензибилитета. Он успева да тему певања Творцу преведе на виши семантички ниво, да стихом антиципира спиритуални узлет Творцу, следећи песнички пут и судбу, не плаћајући обол модним трендовима и идеолошким усмерењима.

И као што је својевремено Ц. А. Сајмондс писао „док буде људи и века никад неће прећи у заборав Rime et Morte di Madonna Laura јер је то дело, у којем се савршени песнички облици удружују с јединствено одабраним и чистим језиком“, тако ће и *Венац творцу* ко-смо-поетски отворати тему кроз коју се сва доба и времена судбински прожимају. Од вавилонске језичке пометеније, кроз времена из којих проговара универзалност искустава до песничке истине која нам се открива у овим интегралним певањима Творцу. Поет Ристић се воздиже из мита, Реч-и, из земаљског пејзажа и остварује као лирик у пуном сјају високих домета ове вечне теме, и песничке речи, коју сонетским венцем заветно дарује поезији и њеном универзуму. Стиховим његовим казано

За спас истине и лепоте у овоме Царству.

Мирко Иконић

О ДУХУ ИСКОНА ИЛИ ЗАВЕТНЕ КЊИГЕ ЗБОРЕ

(Обрен Ристић: **ВЕНАЦ ТВОРЦУ**, Књажевац – Сврљиг, 2010)

Лирска порезија је најстарији и најсавршенији облик уметничког искуства или како то теоретичар књижевности Зденко Лешић каже: „Она је од најстаријих времена код свих народа широм свијета пратила живот човјека, изражавала његове емоције и жудње, обиљежавала његове радости и жалости, остваривала његову потребу да општи са силама природе и с Богом, давала маха његовом нагону за игром, омугућавала му да исказе своју мисао о себи и свијету, помагала му да савлада осјећај самоће, да разговара с другима и да заједно с њима подноси тежину постојања“. Управо ову дефиницију је кристално јасно потврдио наш доживљај песничке књиге Обрена Ристића *Венац Творцу*, чије се друго издање недавно појавило, а која у емотивном ,етичком и нарочито естетичком смислу, савршено кореспондира, пре свега оне духовне координате, на реалацијама човек – свет и природа – Бог, и дакако потврђује да је феномен лирског говора истинска и нераскидива веза између Творца и свега што је створено, видљивог и невидљивог и у емоционалном и рационалном смислу од искона до нашег времена.

Тако постављена духовна и материјална основа сонетног венца, те строге песничке форме, посвећене Творцу, је необично значајан песнички чин, нарочито у поетичком смислу, али и шире у културолошком, цивилизацијском и наравно, традиционалном доживљају Бога као апсолута, схваћеног шире и дубље од религијских представа и догматских веровања.

Обрен Ристић је књигом *Венац Творцу* показао је говор поезије универзална комуникација којом се човек потврђује као најсавршеније дело Творца, коме је и поред грешног престопа, остављена нада у спасења, као и моћ да и сам ствара, уверен да је Бог милостив, а његова љубав изнад свега овоземаљког, трошног и пролазног. Таљубав и духовна снага је више од уметничког доживљаја у смислу коначног покајања за онај жалосни трнов венац којим су охоли и неразумни нагрдили Творчевог једнородног сина, па зато песников сонетни *Венац Творцу* треба схватити крајње искрено и рационално „по савести историје“ или као „два света једног творца, наличје и лице“, светло и таму, земљу и нео, пролазно и вечно.

Међутим, то нипошто не пренебрегава чињеницу да је човек ту где је, у готово безнадежном положају, али то не значи да га је Творац заборавио или препустио силама зла, већ су то пре искушења и трагања на путу ка часу када ћемо полагати рачуне, па или коначно пропасти или се једном заувек спасти. Зато су песникове речи од којих су саткани ови сонети, више артизам него молитва, бар у оном поетричком одређењу, где су вештина и интелект поуздани и плодоносни.

Још једном се показало да је „песма над песмама – знање благородно“ – што песников однос према Творцу чини и општим и личним и филозофском и етичком смислу. У том фином духовном складу је завичајно и планетарно, као грачаничка звона или њихови одједи са Мицора, Ртња и Хисара и староставне заветне књиге као поуздани знаци да наше наде нису узалудне, па отуда песма и сонетни венац као дело стваралачког умећа у коме су лепота и жудња достојни Творца и његове бемемерне силе. Из тог разлога песма је ваљда и добила сонетну форму, односно исплела *Венац Творцу* за спас истине и лепоте у овом царству, које није пука „долина плаћа и таме“, ве дало творца светлости и врлине и победника мрака и сила зла. Тако се песма, односно њен савршени лирски говор, обзнанила неслућеном снагом и исконском лепотом духа и материје, чисто и јасно како већ и приличи у обраћању Творцу. Заправо, неизмерна снага поезије назначила је свог творца, „мајстора недохватног суштине и лепоте“ који смерно и самоуверено „објави“ Господ је велик у делима!“ што је већцивилизацијски завет, који се, на жалост, у нашем времену често заборавља или намерно игнорише. Зато је ова књига ламент над свешћу и савешћу овог света који се растрзан фаустовским немирима све више удаљава од Господа, отуђен и ојађен лута од немила до недрага, па се глас песника с разлогом може раумети као глас вапијућег у пустињи.

Песничка књига Венац Творцу Обрена Ристића је синтеза оног најбољег и најчаснијег у сваколиким напорима човечанства да се царство земаљско заобрази царству небеском, додуше више на естетском него на догматском плану. Песник је апсолутно сестан своје „Творачке“ улоге, па стога на крају последњег сонета скромно и помирљиво наглашава: „Ако сам песник само ме овде довољно има, у гласу /Биља и воћа, у свећу и трњу. Душа се у тишину спустила / Толике жизни минуше, а песма тек изустила“.

У Прибоју, 3. фебруар 2011.

Радомир Виденовић Равид

ОНТОЛОШКО САДЕЈСТВО ЉУДСКОГ И БОЖАНСКОГ

Обрен Ристић: „ВЕНАЦ ТВОРЦУ“, Књижевни клуб „Бранко Миљковић“, Књажевац,
(седмо издање), 2013

У време данашњег девалвационог хаоса – када са свих страна бију (и упозоравају!) напукла звона стваралачке симулације – гори зов интелекта да из *глиба* мутне стварности - изникну и отворе се духовни и поретски ЦВЕТОВИ рестаурације *свете* песничке уметности – у наклону приступамо посвећеничком прочитавању, емотивном доживљавању и релативном промишљању – стого захтевне форме сонетног венца – „ВЕНЦУ ТВОРЦА“ Обрена Ристића, који нас толико жуђене озари *класичном* (не и постмодерном!?) поетском свежином и лепотом!

Успелом монтажом стварносних садржаја и слика – надкриљеном мисаоном, смисаоном и мистичном поетском надградњом – Песмом као једином стазом успења у висине духовне (и *свете*!) стварности – сонетни венац нас уводи и помно усмерава у прелете изнад изазовне и увек драматичне *шуме симбола*! Из незаобиласног светлосног упозорења једног Хелдерлина: „Поезија не сме бити само страсна, сањалачка, ћудљива експлозија, нити насилна, хладна мајсторија, она мора настати истовремено из живота и из строгог разума, из осећања и убеђења“ – исијава његова уметничка фикција! Венац садржи нетуралне и прозаично сагоревајуће и лирски сталагмитне садржаје ширег временског протицања, садржајне наносе који би без даровите (ватрене!) уметничке обраде и сабирног поетског пресликавања – остале сирова грађа наше опаке стварности и њене мутнине и вашарске илузионистике! Ристић је у свом венцу, сублимном животном делу, открио онај неопходни поетски жар који стацитивно повезује животне датости и стилизује сирову грађу у Песму - као једину одредницу у поетске и *свете* висине непролазне песничке уметности.

Песмотворац ако се налази у пољима вибрантности увек је на таласима узбурканог мора које се зове - креативни свет. Са тих таласа он у креативним заносима увек жуди и фиксира *копно – пусто острво* – које исчекује свог бродоломника уз оштре и заводљиве Киркине егзотичне мамце! У тим пољима и на тој раселини Обрен Ристић *вије* венац (сонетни!) у најзахтевнијем облику и најзахтевнијем врху – Творцу!!! Песник себе приноси као посвећеничку, искушеничку и самотничку *жртву* врховном Логосу (Богу!), недоследном Апослуту за чијом еманацијом и *светињом* одувек чезне и на чијим вибрантностима одувек сагорева – и у *ватру* и у *пенео* и трајне и пропадљиве пролазности и твари и света! И сведочи:

Јер премало је љубави за труд пастира

И Творца који умеће да у тој слици
Препозна себе дарује нам као весеље
Боголико. А премноге су наше жеље
За лет један или покрет у чесници

И то је носећа и иманентна поента „ВЕНАЦ ТВОРЦУ“, коме су предходиле у тиховању и мучним искушавањима зидане (и склапане!) лирске зиданице и на песку и на високим и стрмим литицама, тешко приметним али увекдраматичним опчињавањима: „Сређивање утисака“ (1996), преко крчевина „На истоку у Србији“ (2002), „Узнемирани су свети ратници“ (2006) до сублимног „ВЕНЦА ТВОРЦУ“ (2009 – прво издање), које ће изазивати своје понављене летове изнад опаке провалије временске и животне неумољиве пролазности – као суровог фатума!

Тамо где животни реалитет није успевао да прекрије твораством Ристић је ретуширао херметизмом и почесто неразумљивошћу у поезији, или како је његов релативни учитељ у суровој школи Поезије Бранко Миљковић дефинисао: „Да би разликовали неразумљиво од бесмисленог, нејасно од смушеног, дубину скривеног од егзибиционистичке разбарушености површног“ – песнички жрец једноставно мора да препешачи уском и драматичном стазом, и Ристић пева:

Заветне Књиге зборе... А премало је мастила
Да опише призор што страсног поету бира
Ни боје за тајни знамен пресветлога лика –
Таквога мајстора разборног што узнесе га лира

Ни модела достојног савршеног уметника!

Ристић у својим сонетима плете и разумљиве и неразумљиве слике (не и бесмислене!), нејасне слике са поетским перлама, а егзибиционистичку разбарушеност истиче у лектирне бушотине – као и у дубинама скривени смисао и изражајност уметничког испевавања. И у тим релацијама и треба читати и посвећивати се његовом „ВЕНЦУ ТВОРЦА“! Песникова неразумљивост истиче из Малармееве херметичке неразумљивости и дубине поетске магије и непревазиђености! Како се поетски искушеник Ристић успињао

и спуштао по окомитим литицама сложене форме и сонета и сонетног венца – тако се и формирала поетска зиданица „ВЕНЦА ТВОРЦУ“, која је више усмерена као верничка посвета са текуће траке савременог уметничког твораштва (?) – и опсенарства постмодернистичке БЕДЕ - а мање као еманција Творца сишлог са *Светог* крста у стихове и сонете:

Као муљ се наталожиле све пробдевене ноћи
И дани у којима слависмо *Свето* име
Али о чему певати када нам и лета и зиме
Исто миришу, И куда после свега поћи

У ово глуво доба? Како Песми прићи
Тој невести разузданој – Данајевој кћери

Песник није онај који прича *причу*, ниже реченице које не откривају тајновитост света – ЦВЕТА И НЕЦВЕТА – песник је онај који зида стихове, стиховне склопове и гради строфе које узносе, очаравају, сведоче суштину временског и људског амалгама, онога што се још увек скрива у непојамним висинама Логоса (Бога!) и дубинама непознатог (!?) – да би песника од посвећености искушавало да тражи и да нађе *ново!* Песник је вечити искушеник и *свети* мученик између Песме и Логоса (Бога), а на пролазној траци времена и света - на којој је распет на свом самоизабраном (монашком!) крсту - као сведок и драматично и трагическог страдања – да својом крвљу сублимира и крвари - и крв света и човека која тече и са његовог крста и са *светог* крста Логоса (Бога!!!). Ристић је своје сонете испевао и у изражајном и у дисонантном обликовању, а што се догодило под притиском садржајних елемената саме грађе и пресуром обликованих калуца изабране обликоване форме, јер: „Трептаји ватре и воде тајновити су разговори“ – као једна компонента крста и: „Прхнуће све тајне анђеоске као плахе птице“ – као друга компонента крста – у укрштеном *световним* поклоњењима! А томе у прилог најлепше певају (не заблуде!) – терцине:

Дани лепи освани, освани беликом обзнани Творца у час
Кад огњиште поприма савршен облик савршеног градитеља
Кућу за претке и потомство потоње у светлост заодени

Ако сам песник само ме овде довољно има, у гласу
Биља и воћа, у свећу и трњу. Душа се у тишину спустила
Толике жизни минуше а Песма тек изустила...

У оној мери у којој је песник обрн Ристић одабрану грађу узнео у даровно датој и себи задатој висини – у тој мери је и еманирао Творца као универзалну певну и непропадљиву грађу – и на тој висини фреквентне зиданице сонетног венца – испесмовао је своју трајну задужбину – „ВЕНАЦ ТВОРЦУ“ – у коме се сусрећу, преплићу и узносе ка Логосу (Богу!) основне бити и емпирије значења и зрачења духовне чаролије – која се патинира као Поезија која – ПРОСВЕТЉАВА!!!

Милутин Лујо Данојлић

ВЕНАЦ ПОЕТСКИХ ВИЗИЈА

(Обрн Ристић: "Венац Творцу", Апостроф, Београд, Књижевни клуб "Бранко Миљковић", Књажевац, 2009.)

Има се утисак да је **Обрн Ристић** (1960) новом песничком књигом **Венац Творцу** пошао од тврђења јеванђелисте Јована да је све постало од Речи (Логоса) и да је садржано у Речи (Логосу), па и сам Господ и сва његова творевина, те је песников задатак да поетским визијама обухвати све тако створено кроз миленијуме и да имагацијом наслути даљи ток природе и људске историје. Песника је таква ставралачка ватра грејала кроз цео сонетни венац који представља апотеозу божанског послања, али и слављење свих природних сензација и стваралачких напора и остварења свих претходних генерација. Велики поетски заноси подижу температуру поезије, али тада њена поетика не омета продор наше душе у тајне пределе космоса.

У првом у низу од четрнаест сонета песник евоцира прошлост свога народа који је искусио да је судбина човекова неумољиво одређена, па нам је једино преостало да пркосимо невољама које нас кроз живот прате. Дужност песника је да историју свог народа изрази лирским средствима и да је обоји својим осећањима незадовољства и сете, имајући увек у виду да између свега бди Творац који је "велик у делима" и

који стоји на почетку и на крају свега. Стваралаштво уметника свих врста постоји да би славило његово дело доприносећи тако победи живота над смрћу и невиности над opakим старстима. Зато је на страни Песника сам Господ који му даје те моћи да види и саопшти оно што други не виде и нечују, а видљиво је само у речима и звуцима.

Наше трагње за истинитим ликом Бога, који није видљив људским очима, упућено је на његово откривање у природи, а понајвише у себи, и зато у књижевим делима, Речи које би биле погодне за разговор са Господом јесу оне које поред хвале и славе носе и пуно значење његове силе, мудрости и доброте, јер само такве Речи садрже истину сушту и могу да продру у запретане тајне прошлости и будућности.

Обрен Ристић из дубине векова чује гласове дивљења над створеним световима које Творац из светлости дозва и коз Реч даде им пуни смисао и види људске завичаје из којих ће душа човекова, опет да се вине у небеса према свом створитељу. На том повратку у божанско окриље, душа ће да схвати да су све људске моћи и снаге материјалне природе, слабашне и пролазне, а да су тек истина и лепота Божјег царства, нејвеће моћи и врхунска постигнућа. Визије тог још неоткривеног света уградио је у свој сонетни венац овај песник чиме је извршио продор у пределе највиших тајни, следећи Његошеве идеје из "Луче микрокозме".

Многи светски мислиоци, пророци и песници су у Откровењу богослава Јована са Патмоса видели пропаст света, док песник Ристић, у тој апокалипси, у којој се Господ јавља у свој величини и снази, открива почетак препорода природе и људске душе која ће тек тада добити своју сушту истину када се врати у крило Господње.

На трагу јеванђелских књига, под јаким надахнућем, настао је сонетни венац Обрена Ристића "Венац творцу" са двоструким циљем: прво, да прослави Господа и његова дела, и друго, да Словом овенча и песника који по његовом моделу, његовим Логосом, открива анђеоске тајне и лепоте створеног и оног што ће тек настати из хаоса уз помоћ талента који од Бога дотиче. Ова ретко успела посланица Творцу, уједно је и сажета историја српског народа, пишевог завичаја, али и целог човечанства.

Душан Стојковић

ВЕНАЦ ТВОРЦУ*

Ове године, нетом, угледао је светлост дана и, дуго ноше- ни и дорађивани, сонетни венац насловљен *Венац Творцу*. Сонетни венац је од ренесансе, а посебно од тренутка када се појавио маестрални Франца Прешерна, најбољи у свеколикој светској лирици (усто и дело које се налази у самом врху европ- ског романтизма уопште), мајсторско писмо којим мештри пес- никовања оверавају своје дело и куцају на врата будућности. Сонетни венац се не може писати са остатком: или је врхунско остварење, или га уопште нема. Форма је то која не допушта ни тренутни дремеж. *Венац Творцу*, са Његошевим мотом *Ах, красоту небеског воинства / смртни никад постићи не може!*, Обрен Ристић је стваралачки одсањао. Тренутком свог појављи- вања он постаје књижевна чињеница са којом ће се слична будућа остварења самеравати. Ристић се није приклонио сасвим, тради- ционалном, прецизно и чврсто до максимума складаном, Прешер- новом *Сонетном венцу*. Ближи су му били, кудикамо раздешени- ји и слободнији, *Трагични сонети* Бранка Миљковића. Ристићев стих је у распону од дванаестерца до шеснаестерца, с тим што дужи стихови доминирају. Његов сонетни винац лишен је свих интерпункцијских знакова. Рима у терцетима је „помична“. У катренима нема четвороструко римованих стихова и уобичајена је следећа, обгрљена рима: абба вггв (од ње се одступа само у четвртој, петом и четрнаестом сонету, али и у, повлашћеном, магистралу: абба вггв). Сонети су условно речено насловљени: као њихов наслов појављује им се први стих. Чести су, раки- њевски сливени, анжамбмани. Песник је мајстор поређења. Доминира, међутим, као што се може очекивати од песника модерног песничког усмерења, метафора. Његов сонетни венац спада у духовну лирику највише врсте. Огледало у којем се зрцали наша је средњовековна поезија још увек нецењена онолико колико заслужује, свакако по вредности

упоредива са нашом усменом лириком, незаслужено прецењеном у односу на њу. Ристићев сонетни венац крцат је архаичних, углавном средњовековних, речи и синтагми: *благовест; благопријатнији; бож- је јасле; вавек; венац; вознесен; гласје; жизн; житије; звездо- носац; клепало; красота; крепити; неимар; неимарство; отац небески; поет; самосудни; светлоносац; смиренољубље; угодник; удивљеније; ходити; тијо; тиховање; целиван; часна треза*. Речи-теме (неке, готово обавезно, почињу великим словом) су: Лира; Мајстор; Књига; Песма; Знак; Слово; Анђели; Фреска; Причешће. Издвајају се: *Истина* и *Лепота*. Ту је и неколико, функционално употребљених, деминутива (нпр. *зрачак*) и аугментатива (нпр. *клицурина*). Једна реч је, потенцијални, неологизам: *густити се*. Неколике синтагме и песничке слике вреди запамтити због њиховог метафоричког набоја: „године мрклине“; „слово записује чојство“; „ливење звука“ (томићевска синтагма; звоно, и за Рада Томића и за Обрена Ристића, симболичка је замена за песму); „химну жита у класју“; „завичај сри- чем“; „сунчану меку вуну“; „Одисеј сам, враћам се уз тмине и дубине века“; „Душа се у тишину спустила“. Исто важи и за сјајну игру речи: „песму песми песмом“.

Сам песник назива често своје дело посланицом. Из њега бије нешто, истовремено, старинско (у значењу: древно) и савремено. Као да лирски шушти дах тамјана. Писало се ово дело тако што га је песник задушио. Ова „песма над песмама“ може се читати, једино, одушењем. Пред нама је права душевна лирика.

* Душан Стојковић, *Хлеб камена и неба, Текстови о сврљешким песницима*, Сврљиг – Књажевац, 2010.

Марија Стојановић

Смисленост и садржајност

Обрен Ристић: “Венац творцу”

Најновије дело *Венац Творцу* Обрена Ристића неки критичари сматрају збирком песама, сам песник посланицом, док је по форми сонетни венац, књижевна врста у којој су се, од ренесансе до данас, опробали само најхрабрији. Сонетни венац испеван у славу и част великог Творца само је још један покушај смртника да докучи лик онога кога нико никада није видео и укаже поштовање савршенству његовог дела. Зато из ових песама избија тон свечаности и узвишености, помешан са призвуком древног и мистичног, да би се коначно стекао утисак јединственог и непоновљивог песниковог сагледавања живота, Творца и песме (Речи) кроз призму човечанства. Водећи замишљени дијалог са Богом (Творцем) у имагинарном простору који више сличи сну него јави, без временских одредница, Ристић у ствари исписује вишезначне стихове у којима излаже своју узвишену веру у моћ речи те улаже “страшан напор да речи не изгубе у гласју”. С тим у вези, Магистрале представља својеврсну оду песничком стваралаштву и веру у остварено, у

моћ речи. Тиме Ристић плете венац песнику као творцу Речи и донекле га поистовећује са Творцем универзума.

Уз мотиве песме као апсолута, Ристић, у венац који плете, уводи читав низ библијских и религијских мотиве, дајући стиховима тон сакралног, док мотиви природе, као и изражене емоције у делу, прерастају у својеврсне симболе и откривају сензибилну и уметнички маштовиту личност човека и писца Обрена Ристића.

Песник није заборавио ни крај из кога потиче, па је уз већ наведене мотиве, мајсторски уплео у венац и завичајну топонимију изражавајући на најбољи начин сензибилитет и дух простора источне Србије.

Повезујући прошле генерације са будућим, песник изражава оптимизам и веру у будућност уз свест о неопходности вечитог трагања за смислом човековог битисања.

Ликовни прилози Драгослава Живковића савршено допуњују смисленост и садржајност песама у делу, а цитирање Његошевих стихова на почетку указује на инспирисање песника делима великих мислилаца, те не чуди што је могуће дати тумачење сваког стиха појединачно. Наградама “Милан Ракић” и “Змај Огњени Вук” овенчана је поезија дубоке мисаоности Обрена Ристића.

Испевавши сонетни венац по свим правилима класичне форме овог облика, уз мноштво поређења и метафора, архаичних речи и неологизама, без знакова интерпункције, О.Ристић је потврдио себе као песника модерног кова чија дела захтевају читаоце дубоке промишљености и познавања традиције, колико и савремених токова књижевности.